

Голас Рафзімы

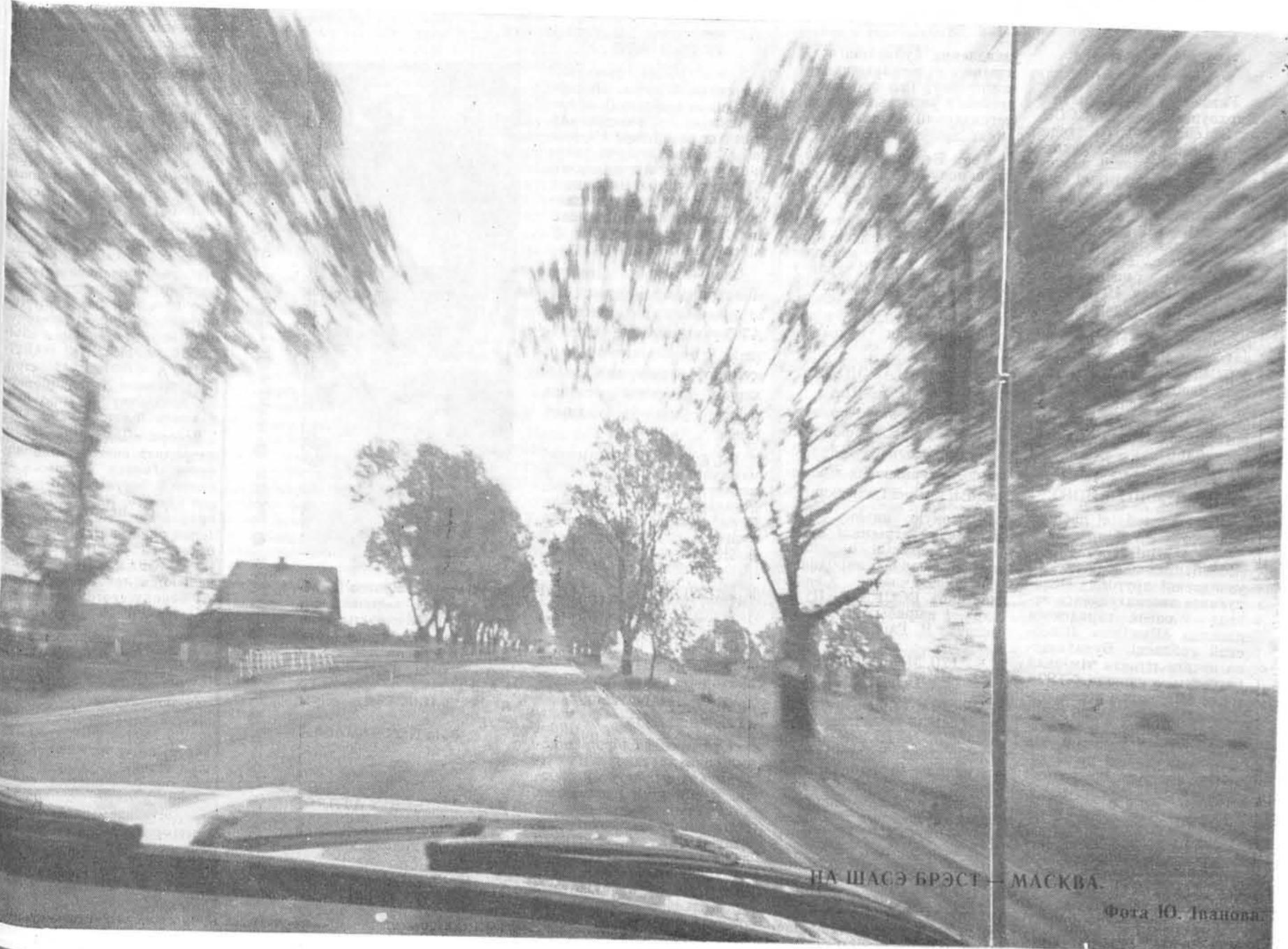
№ 34 (1194)

ЖНІВЕНЬ 1971 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЬЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 16-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

НА ШАСЭ БРЭСТ — МАСКВА

Фота Ю. Іванова

ТЫСЯЧЫ КІЛАМЕТРАЎ АСФАЛЬТУ

Якаў МАЛОЛКІН,
начальнік Галоўнага ўпраўлення
шасэйных дарог пры Савеце Міністраў БССР

Многа дарог пралягло па нашай Беларусі. Уздоўж і ўпоперак перакрываюцца яна чыгуны, перапарэзана суднаходнымі рэкамі, акружана паветранымі авіяцыйнымі трасамі. Але больш за ўсё дарог шасэйных — старажытных трактаў, новых аўтамагістраляў, лясных дарожак, што бягуць ад вёскі да вёскі. Іх тысячы кіламетраў.

Дарогі — гэта сведкі прагрэсу. Узровень іх развіцця адлюстроўвае эканамічнае становішча краіны. Каб зразумець гэтую варту ўспомніць высокаразвітую дарожную сетку многіх еўрапейскіх краін і бездарожжа трапічнай Афрыкі. Або да-

рогі даўнейшай і цяперашняй Беларусі.

Палову стагоддзя назад Беларусь не мела буйной прамысловасці, а ў вёсках пераважалі дробнатаварныя сялянскія гаспадаркі. Усюды панавала беднасць, і, такім чынам, не было чаго і куды вазіць. Таму дарог з цвёрдым пакрыццём мы мелі менш дзвюх тысяч кіламетраў. Астатнія былі грунтавыя — гэтка, па якіх на аўтамашыне можна праехаць толькі ў летнія месяцы.

За гады Савецкай улады Беларусь ператварылася ў высокаразвітую індустрыяльна-аграрную краіну. Зараз паміж нашымі вялікімі і малымі га-

радамі і вёскамі адбываецца інтэнсіўны абмен разнастайнымі прамысловымі вырабамі і сельскагаспадарчымі прадуктамі. Даўжыня добраўпарадкаваных аўтамабільных дарог павялічылася ў дзесяткі разоў. Усе раённыя цэнтры злучаны шасэйнымі дарогамі з абласнымі гарадамі. Няма таго сельсавета або буйнога сяла, якія не былі б звязаны рэгулярнымі аўтобуснымі маршрутамі. Бездарожжа ў рэспубліцы ліквідавана.

Дарожнае будаўніцтва ў нас з'яўляецца часткай народнагаспадарчага плана развіцця, і таму яно ажыццяўляецца не стыхійна, а строга цэнтралізавана і планова. У першыя пасляваенныя гады, напрыклад, аднаўлялася разбураная дарожная гаспадарка, будаваліся масты, якія былі знішчаны на 90 працэнтаў. Потым пачалася рэканструкцыя раней існаваўшых і будаўніцтва новых дарог. У першую чаргу мы ўзяліся за жыццёва важныя магістралі, па якіх штодзённа цяжэ велізарны паток народнагаспадарчых грузаў. Выдатнымі дарогамі былі злучаны Мінск, Віцебск, Гродна, Магілёў, Гомель, Барысаў, Полацк, Бабруйск і іншыя буйныя прамысловыя і культурныя цэнтры. Затым наступіла чарга будаваць асфальтавыя і гравійныя дарогі ў меншыя гарады.

Гэта задача таксама выканана.

Некаторыя нашы замежныя госці і турысты, выказваючы задавальненне вялікімі магістральнымі дарогамі, адзначаюць бездарожжа ў сельскай мясцовасці. Іх здзіўляе, чаму няма асфальту паміж маленькімі вёскамі. Наконт гэтага магу сказаць: пакуль што нашы сяляне абыходзіліся без асфальту. Цяпер у калгасах і саўгасах стала многа розных аўтамабільных і машын, шырока ўкараняецца механізацыя сельскагаспадарчай працы, і таму патрэба ў лепшых дарогах узрасла. Па гэтай прычыне дарожна-будаўнічыя арганізацыі рэспублікі ставяць галоўнай мэтай сваёй работы ў дзевятай пяцігодцы развіццё дарожнай сеткі ў сельскай мясцовасці. У цэнтры ўсіх калгасаў і саўгасаў, у вялікія вёскі хутка пралягуць дарогі з цвёрдым пакрыццём.

Акрамя гэтага, у бягучай пяцігодцы пастаўлена задача расшырыць сетку добрых дарог на Палессі — у паўднёвых раёнах Гомельскай і Брэсцкай абласцей, каб забяспечыць вываз з палескіх калгасаў і саўгасаў сельскагаспадарчай прадукцыі, аблегчыць работу сялян, асабліва механізатараў.

Такім чынам, у бліжэйшыя гады на месцы прасёланых дарог пралягуць новыя тысячы кіламетраў асфальту. Гэта нам

пад сілу, таму што дарожна-будаўнічыя арганізацыі рэспублікі поўнаасцю механізавалі і часткова ўжо аўтаматызавалі работы па будаўніцтве дарог з асфальта-бетонным пакрыццём. На 99,8 працэнта механізаваны земляныя работы. Створана магутная прамысловая база па вырабу цэмента-бетону, асфальта-бетону, жалезабетонных маставых канструкцый. Трактары, бульдозеры, аўтаскрэперы, самаходныя краны — уся сучасная тэхніка на ўзбраенні нашых рабочых.

Дарогі нашы ёсць і павінны быць не толькі шырокімі, зручнымі, роўнымі, але і прыгожымі. Таму ўздоўж беларускіх дарог на тысячы кіламетраў цягнуцца пасадкі ясеняў, клёнаў, ліпаў, каштанаў, елак і бяроз. Пасаджана 400 000 плодовых дрэў, мільёны кустоў парэчак, агрэсту, шыршыны. Падарожжа па беларускіх дарогах, што таксама адзначаюць турысты, вывае заўсёды прыемным і вясёлым. З цягам часу яно стане яшчэ лепшым, таму што на дарогах штогод будзеца ўсё больш павільёнаў, пляцовак для адпачынку, архітэктурных упрыгожанняў і г. д.

Тысячы кіламетраў асфальту ў нас ёсць. Тысячы будуць. Дарогі беларускія, як і ўсё наша жыццё, няспынна бягуць наперад.

ГАЛАСІСТАЯ БРЫГАДА

Гэтую галасістую вясёлую брыгаду ведаюць не толькі ў Слоніміскім раёне. Цяпер, напрыклад, са святочнай праграмай новага канцэрта яе можна сустрэць у хлебарабаў Дзяглыўскага раёна. Варта толькі ёй паказацца на вясёлай вуліцы, як малакца перадаецца з дому ў дом навіна:

— Артысты з Дзераўной прыехалі. Паспяшайся!

Іх дваццаць чалавек — музыка-драматычны ансамбль «Вясёлка» Дзераўноўскага сельскага дома культуры. Спявачка Марыя Белавус — вэтэран мастацкай самадзейнасці. Сёлета за заслугі ў развіцці савецкай культуры яна ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Акрамя таго, Марыя выдатна закончыла Гродзенскае музыка-педагагічнае вучылішча.

У чырвані сцягоў імчыцца тачанка. Чырваназорныя шлемы на галовах, клінікі-маланкі ў руках. На сцене Алег і Вольга Радзевічы — калгасныя палыводы, Анатоль Гурноўскі і Анатоль Каранец — механізатары. Гэта танцоры ансамбля. Пад гучныя апладысменты глядачоў яны выконваюць танец «Тачанка». Не менш удала атрымліваецца ў іх малдаўскі народны танец «Жок».

А звонкія задорныя прыпеўкі! Колькі смеху і вяселлі ў зале. Прыпеўкі — амплуа Галіны Зімніцкай. Сельскія настаўніцы Нэля Паўлюкевіч і Эла Арццокоўская — вядучыя канцэрта. У складзе брыгады баяніст Алег Радзевіч, трубач Аляксандр Радзевіч і іншыя музыканты.

Кожную суботу і нядзелю

ў Дзераўноўскім доме культуры ўвечары запальваюцца агні. Толькі з надходам вясёлай сяўбы і ў гаражую пару ўборкі на сцэне часовае зацінша. Тады песні дзераўноўскіх артыстаў можна пачуць проста ў полі або на тэку. А з добрай песняй, як вядома, і работа спорыцца.

М. РЫЛКО.

ДОРЫЦЬ БАГАЦЕ ЖНІВО

З палёў, што пачынаюцца адразу за вёскай, даносіцца гул матораў. Да такоў і сушыльных пляцовак пад'язджаюць загрузаныя залацістым збожжам аўтамашыны, трактары з прычэпамі. Вадзіцелі спяшаюцца: трэба хутчэй разгрузіцца, каб камбайны, што працуюць там, у полі, не прастайвалі.

Азіміна ў калгасе «III Інтернацыянал» Жыткавіцкага раёна займае 350 гектараў. Кожны з іх сёлета даў па 32 цэнтнеры збожжа — амаль на 5 цэнтнераў больш, чым летась. Выдатнымі аб'яцваюць быць ураджай і іншых культур.

Усё гэта радуе калгаснікаў: большы ўраджай — багацейшая стане гаспадарка, яшчэ больш расквітнеюць родныя вёскі. Яны і сёння прыгожыя, быццам народжаныя нанова. У цэнтры калгаса, вёсцы Вялёў, напрыклад, за мінулыя пяць год вырасла цэлая новая вуліца. Ёсць тут два буйныя магазіны, фельчарска-акушэрскі пункт, бібліятэка. Сёлета вялікую частку прыбытку, які атрымае калгас, таксама вырашана выдаткаваць на грамадскае будаўніцтва.

І. НОВІКАЎ.

БУДУЕЦА НОВАЯ РУДАБЕЛКА

Рудабелка — вёска на Палессі, дзе праз шэсць дзён пасля абвясчэння Савецкай улады ў Петраградзе таксама ўзвіўся чырвоны сцяг. Тут у гады грамадзянскай вайны ўпершыню ў Беларусі быў створаны партызанскі атрад. Рудабелскія камунары навечна ўвайшлі ў гісторыю гераічных спраў зямлі беларускай. У гады Вялікай Айчыннай вайны на Рудабелшчыне дзейнічалі партызанскія атрады пад кіраўніцтвам Бумажкова і Паўлюскага.

Сёння на месцы былой Рудабелкі вырас гарадскі пасёлак Акцябрскі. У ім ёсць сельская прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча, кінатэатр, сярэдняя школа, шмат магазінаў, багатая бібліятэка, будаўнічыя арганізацыі, раённае аб'яднанне «Сельгастэхніка» і іншыя прадпрыемствы і ўстановы.

Але асабліва хутка пачаў забудоўвацца пасёлак у апошнія гады. Зараз заканчваецца будаўніцтва новага навучальнага корпуса і інтэрната, узводзяцца дом Саветаў, дом культуры, завод сухога малака, хлебазавод, жылыя дамы.

Вялікае будаўніцтва ідзе тапсама і ў раёне. У вёсках узводзяцца шматкватэрныя жылыя дамы.

У калгасах імя Леніна і «Усход» зладзены ў эксплуатацыю кароўнікі на 200 гадоў кожны з поўнай механізацыяй усіх працэмаў, будуюцца кармацэхі ў калгасах імя Фрунзе і імя Горкага. Аб тым, што вёскі апранаюцца ў рыштаванні, гавораць наступныя лічбы. Толькі адной міжкалгаснай будаўнічай арганізацыяй у 1970 годзе асвоена сродкаў на суму 500 тысяч рублёў. А сёлета гэтая лічба павялічыцца яшчэ на 100 тысяч.

Зараз у Акцябрскім раёне працуюць некалькі дзесяткаў студэнцкіх будаўнічых атрадаў і мясцовае моладзв. Унікалі рудабелскіх камунараў ствараюць новую Рудабелку.

В. ЛОУГАЧ.

У час уборкі дарагая кожная мінута. Таму камбайнерам і механізатарам асабліва зручна, калі гарачыя абеды ім дастаўляюць проста ў поле, як гэта робяць, напрыклад, у калгасе «Зорка» Смалявіцкага раёна.

НА ЗДЫМКУ: абед у полі.

Фота А. ЦЕРЛЮКОВІЧА.

Надзейную абарону паветраных граніц забяспечвае савецкая авіяцыя. НА ЗДЫМКУ: летчык-інжынер Уладзімір ДЭКІН рыхтуецца да палёту.

ВЫСОКІЯ ГАРЫЗОНТЫ ПАВЕТРАНАГА ФЛОТУ

Крыламі Радзімы называюць савецкую авіяцыю. Сокаламі зваць людзей, якія прысвяцілі жыццё прафесіі мужных і бяспаспартных. Трыццаць васьмі раз адзначыла краіна традыцыйнае свята — Дзень Паветранага флоту СССР. У гэты дзень савецкі народ віншуе авіятараў Узброеных Сіл, грамадзянскай авіяцыі, работнікаў авіяцыйнай прамысловасці, шматмільённую армію спартсменаў Добраахотнага таварыства садзейнічэння арміі, авіяцыі і флоту.

Грамадзянскі паветраны флот у Беларусі быў створаны ў 1933 годзе, калі ў Мінск прыбыло першае зьяно самалёту ПО-2, якія пачалі перавозіць пасажыраў і працаваць у сельскай гаспадарцы. Потым з'явілася паштова і санітарная авіяцыя.

Што характэрна сёння для нашай грамадзянскай авіяцыі? Перш за ўсё надзвычай узросшы аб'ём перавозак. Перавозкі пасажыраў з аэрапортаў Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі за пяцігоддзе склалі 5 мільёнаў 390 тысяч чалавек, аб'ём работ па апрацоўцы плошчаў у сельскай гаспадарцы вырас у 1,6 раза. Асвоены ў эксплуатацыі самалёт АН-24, верталёты МІ-2 і КА-26.

За мінулае пяцігоддзе адкрыты палёты па 25 новых паветраных лініях саюзнага значэння. Нашы самалёты выконваюць цяпер рэйсы ў дзесяткі аэрапортаў унутры рэспублікі. Усе абласныя цэнтры атрымалі прамыя паветраныя зносіны з Мінскам і Масквой на турбавінтавых самалётах АН-24. Дзякуючы аснашчэнню прадпрыемстваў сучаснымі самалётамі і навішым наземным абсталяваннем, беларускія авіятары выконваюць палёты днём і ноччу, часта ў складаных метэаралагічных умовах. Працягласць паветраных ліній у сучасны момант складае 26,5 тысячы кіламетраў.

Беларускае ўпраўленне выконвае ў народнай гаспадарцы адзінаццаць відаў работ, перавозіць пасажыраў у Маскву, Ленінград, Кіеў, Адэсу, Львоў, Тбілісі, на курорты Крыма і Каўказа, звязвае рэспубліку з індустрыяльнымі цэнтрамі Паволжы і Урала, Кольскага паўвострава і Украіны, Сібіры і Кубані, а таксама ажыццяўляе палёты ў Варшаву і Берлін.

Дзевятыя пяцігодка з'явіцца новым вялікім этапам далейшага паскоранага развіцця Аэрафлоту на аснове сучасных дасягненняў навукова-тэхнічнай думкі. 17 мая 1971 года на сталічным аэрадроме Унукава кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада аглядзелі новыя ўзоры авіяцыйнай тэхнікі. Канструктарскія калектывы паказалі звышгукавы пасажырскі самалёт ТУ-144, сярэдні магістральны ТУ-154, транспартны ІЛ-76, мадыфікаваны дальні магістральны ІЛ-62М, бліжні магістральны ТУ-134А, самалёт для мясцовых паветраных ліній ЯК-40, самы вялікі ў свеце па грузападымальнасці транспартны верталёт В-12, мадыфікаваны пасажырскі верталёт В-8. Гэтыя і іншыя машыны ў недалёкім будучым з'явяцца і на авіялініях Аэрафлоту.

Да канца пяцігодкі працягласць паветраных ліній Беларускага ўпраўлення складзе 40 тысяч кіламетраў. Будзе адкрыта 30 новых паветраных ліній саюзнага значэння. Далейшае развіццё атрымае выкарыстанне авіяцыі ў народнай гаспадарцы рэспублікі.

Серабрэстымі стрэламі накіроўваюцца ў вышыню магутныя лайнеры... Успамінаецца вядомая карціна: дзень Першамая 1918 года, Ул. І. Ленін пільна сочыць з Краснай плошчы за палётам самалёта з апазнавальнымі знакамі маладой Савецкай рэспублікі. Ужо тады, на зары Савецкай улады, ён прадбачыў вышыні, якіх дасягне ў будучым наша авіяцыя.

новых заводов, но и за счет повышения отдачи каждого рубля, вложенного и вкладываемого в народное хозяйство, не только за счет увеличения сырьевых ресурсов, вовлекаемых в производство, но и за счет повышения выхода продукции при тех же или меньших затратах.

Необходимо было в связи с этим привести формы и методы управления народным хозяйством в соответствие с современными задачами социалистической экономики. Главные направления перестройки системы управления (новые условия хозяйствования, о которых мы говорили выше) были определены сентябрьским (1965 год) Пленумом ЦК КПСС, XXIII съездом партии (1966 год). Все это положило начало проведению в середине шестидесятих годов экономической реформы. Если бы она началась раньше, мы, видимо, не смогли бы с такой эффективностью мобилизовать экстенсивные факторы роста. Если бы она

началась позже, мы наверняка утратили бы многое из того, что несут в себе интенсивные факторы роста.

Суть экономической реформы заключается во всемерном придании примата экономическим методам управления хозяйством взамен административным. Сейчас каждое советское предприятие, каждое объединение и даже отраслевое министерство полностью материально отвечают за результаты своей хозяйственной деятельности, покрывают все свои расходы собственными доходами. Чем выше эти доходы, тем больше размер фондов материального стимулирования. Эти фонды образуются из прибыли и используются в целях премирования работников, строительства жилых домов для коллектива предприятия, объектов культурно-социального назначения. Система фондообразования построена так, чтобы стимулировать предприятия, планировать для себя высокие темпы роста продукции

и снижать затраты по ее изготовлению. Оперативная самостоятельность предприятий и их объединений существенно расширилась. Но при этом одновременно было укреплено и центрально-плановое руководство всей экономикой страны.

Организационную структуру современной советской экономики можно представить в виде трехэтажной пирамиды. Основание, первый этаж — это предприятия, второй — объединения предприятий и третий — отраслевые министерства. Правда, объединения возникли еще не везде. Там, где их нет, существует двухзвенная система управления: предприятие — министерство.

Начиная с 1966 года, экономическая реформа стала охватывать первый этаж хозяйственной пирамиды. Сейчас по новому работают около 85 процентов промышленных предприятий, дающих более 92 процентов общего объема промышленной продукции, почти

все предприятия транспорта и связи, многие предприятия торговли, общественного питания и материально-технического снабжения, почти половина совхозов, целый ряд крупных строительно-монтажных трестов. Согласно решению XXIV съезда КПСС (1971 год), в текущей пятилетке (1971—1975 годы) на новые условия хозяйствования перейдут все предприятия.

В истекшем пятилетии в СССР развернулась настойчивая работа по совершенствованию организационной структуры экономики — стали возникать крупные объединения предприятий, видоизменили свою деятельность министерства. В этих условиях реформа пошла вверх, переместилась на второй и третий этажи хозяйственной пирамиды.

В ближайшее время предстоит наладить наиболее рациональные связи по цепочке: предприятие — объединение — министерство, а также связи между производством и рын-

ком; изменить функции и усилить деятельность (прежде всего на основе внедрения автоматизированной системы управления экономикой) центральных органов хозяйственного руководства — Госплана и других.

Эти требования изложены в решениях XXIV съезда КПСС. Наряду с ними съезд подчеркнул необходимость развивать оперативную самостоятельность предприятий, шире привлекать к управлению производством трудящихся.

Значительный сдвиг в осуществлении этих задач будет достигнут уже в текущем пятилетии. В итоге в стране постепенно сложится новая единая система руководства экономикой, новый хозяйственный механизм. Он еще более упрочит то положительное влияние на народное хозяйство, которое уже оказала экономическая реформа.

Альгимантас ЛЕБЕДИНСКАС, кандидат экономических наук.

БІУ час, яшчэ зусім нядаўна, калі нас не лічылі нацыяй, не прызнавалі нашай мовы.

У прадмове да выдадзеных у 1889 годзе «Паданняў беларускіх» Ян Карловіч пісаў: «Лёс беларускага люду спрадвеку цесна пераплёўся з жыццём Польшчы, і беларускае племя на вялікай прасторы з'яўляецца народным фонам для польскай інтэлігенцыі. Ці перастане яно калі быць толькі фонам, ці разаўе сваю гаворку да цывілізаванай мовы? Ці можна назваць беларускую гаворку мовай? Не сумняваючыся трэба сказаць, што яна мовай не з'яўляецца».

Бачыце, як: беларусы не нацыя, а «племя», мовы сваёй не маюць, з'яўляюцца ўсяго нейкім «фонам». Гэткія ж пагардлівыя словы аб беларусах мы знаходзім і ў рускім «Правительственном вестнике» за 1893 год, і ў перадавае польскіх выданнях. Нездарма пад пяром Максіма Багдановіча нарадзіліся горкія словы, звернутыя да роднага народа:

**Табою ўсягды пагарджалі,
Цябе не пушчалі з ярма
І душу твою абакралі, —
У ёй нават мовы няма...**

Тыя беларусы, што эмігрыравалі ў ЗША, Канаду, Лацінскую Амерыку, добра памятаюць, як здзіўляла іміграцыйных чыноўнікаў слова «беларус». «Што за нацыя?—пыталі яны. — Такой нацыі няма. Калі з Польшчы, то паляк, з Расіі—рускі». У маёй жа памяці ўзнікае іншае—пакаранне толькі за адно беларускае слова.

У 1937 годзе хадзіў я ў другі клас Сакоўскай пачатковай школы. Вучылі, вядома, папольску. Настаўнік забараняў вучням нават паміж сабой размаўляць па-беларуску.

І вось аднойчы на ўроку польскага чытання ён спытаў у майго суседа па парце Сашы Мухарскага:

— Скажы, як называюць таго чалавека, што жыве ў вёсцы?

Той не ведаў. А я, доўга не думаючы, падказаў:

— Мужык.

Саша паўтарыў гэта слова.

Настаўнік заўсёды насіў з сабой вузкі скураны рэмень. Тут ён і перацягнуў з усяго размаху спачатку па маёй, а потым па Сашынай галаве. І прыкрыкнуў:

— Быдла! «Мужык» — пахамску. Патрэбна гаварыць: «хлоп». Або «вясняк».

Мы абое заплакалі. Бо як жа так? Чаму нельга сказаць проста, па-беларуску? За што караць? Думаю, што гэта і быў той момант, калі ў дзіцячым розуме абудзілася нацыянальная самасвядомасць.

Чаго не здараецца ў дзяцінстве: бойкі, свавольства, бацькоўскія лупцоўкі. Аднак усе крыўды хутка забываюцца. Гэ-

тую ж я забыць не здолеў. Вывучыў і палюбіў польскую, чужую для мяне мову, з вялікай павагай адношуся да польскага народа і яго культуры, але той скураны рэмень настаўніка помню і цяпер. Мяне пакаралі за роднае слова! Маю мову хамскай назвалі!

Цяпер мяне, маю сям'ю, сёння тысяч беларускіх сем'яў хваляюць самыя разнастайныя жыццёвыя клопаты, аднак пра-

Возьмем другі бок справы. Мексіканец застаецца і асіміляцыя — выдумка, якая існуе толькі на старонках замежных нацыяналістычных выданняў ды ў хлуслівых радыёперадачах мюнхенскай «Свабоды». Беларускае мова з'яўляецца роднай для 93,18 працэнта беларусаў, руская толькі для 6,77 працэнта, хаця і гэта невялікая частка не адмаўляецца ад прыналежнасці да бе-

Значыць, нацыянальнае аблічча той ці іншай краіны вызначае не толькі мова, а ў першую чаргу адзінства тэрыторыі, супольнасць гаспадарчых

Прыведзеныя звесткі сведчаць, што русіфікацыя і асіміляцыя — выдумка, якая існуе толькі на старонках замежных нацыяналістычных выданняў ды ў хлуслівых радыёперадачах мюнхенскай «Свабоды». Беларускае мова з'яўляецца роднай для 93,18 працэнта беларусаў, руская толькі для 6,77 працэнта, хаця і гэта невялікая частка не адмаўляецца ад прыналежнасці да бе-

і не па якіх іншых прыкметах. Разуменне такой роўнасці наймацнейшым чынам украінлася ў свядомасці людзей. Калі здараецца, то беларусстаршыня калгаса—дрэнна гаспадарыць і не ўмее кіраваць калгаснымі справамі, то сяляне яго праганяюць з пасады. На яго месца будзе выбраны чалавек любой нацыянальнасці, аднак абавязкова добры, разумны, руплівы гаспадар. Таму сярод старшынь калгасаў ёсць і рускія, і палякі, і яўрэі і украінцы. Тое ж сярод беларускіх настаўнікаў-філолагаў, журналістаў, спевакоў, артыстаў. Галоўнае — характар чалавека, яго здольнасці, талент, уменне, адданасць народу, а яго нацыянальнае паходжанне—фактар другародны, менш значны.

Вось таму мы ніколі не звяртаем увагі на тое, на якой мове размаўляе сябар ці знаёмы — рускай або беларускай. Тым больш што руская мова — зразумелая, прыгожая, надзвычай багатая. Яна для нас — гэта Ленін і Пушкін, Талстой і Да-стаеўскі, Тургенев і Някрасаў, Ясенін і Шолахаў. Яна з'яўляецца агульнадзяржаўнай, з яе дапамогай мы зносімся з усімі шматлікімі народамі краіны. Рускі ж чалавек—наш сябар і брат, з ім побач пражылі доўгія стагоддзі, а цяпер сумесна будзем камуністычнае грамадства. Ён паважае нас і нашу культуру, мову і традыцыі, і таму мы з павагай ставімся да яго.

На маёй памяці першым рускім, які прыйшоў у Сакі, быў малады афіцэр Акімаў. Мы ўбачылі яго з групай чырвонаармейцаў 18 верасня трыццаці дзевятага года. Сяляне сабраліся на сход у памяшканне той самай пачатковай школы, дзе мне далася ад настаўніка за слова «мужык». Разам з дарослымі быў на тым сходзе і я. З выступлення Акімава цяпер помніцца адно: ён гаварыў, што памешчыкі больш не будуць вучыць папольску. Праз тыдзень-другі мы, вясковыя дзеці, сапраўды пачалі вучыцца на роднай мове.

Потым пачалася вайна, фашысцкая акупацыя, расстрэлы і рабаванні, якія не мінулі і Сакоў. Шостага ліпеня сорак чацвёртага года мы зноў сустралі вызваліцеляў. Яны, тыя змучаныя і змораныя ў наступленні танкісты, таксама былі рускімі. Нашы мужчыны і жанчыны выходзілі на вуліцу, радасна віталі іх, неслі ім кветкі і хлеб-соль.

Пасля гэтага, другога вызвалення, у вёсцы была пабудавана новая, цяпер ужо васьмігодная школа, дзеці ў якой вучацца па-беларуску.

І калі сягоння заглянуць у Сакі, то там не пачуеш ніякай мовы, акрамя роднай, беларускай. Людзі жывуць па-новаму, не так, як раней жылі, а размаўляюць таксама, як і спрад-веку.

ВЕЧНАЯ, РОДНАЯ МОВА

**ХУТКА ВЫЙДЗЕ З ДРУКУ
ЧАРГОВАЯ БРАШУРА
«БІБЛІЯТЭЧКІ «ГОЛАСУ
РАДЗІМЫ» — НАРЫС
УЛ. БЕГУНА «ЧАГО НЕ
БАЧЫЦЬ ТУРЫСТ». СЁННЯ
ЗМЯШЧАЕМ АДЗІН З
РАЗДЗЕЛАЎ ГЭТАЙ
БРАШУРЫ.**

блемы мовы няма. Яна не існуе. Мы і нашы дзеці размаўляем на роднай мове, не адчуваем, як у мінулыя гады, ні страху за яе, ні пагарды да яе. І разам з тым вывучаем і ведаем рускую мову, у большай ці меншай ступені карыстаемся ёю. Для нас гэта звычайная з'ява, якую нават ніхто не прыкмятае.

Як жа адносяцца людзі да «дзвюхмоўнасці», якую маюць наконт гэтага думку?

Па праўдзе кажучы, у нас і такое пытанне не ўзнікае, як не ўзнікае, напрыклад, пытанне, чаму сягоння свеціць сонца або чаму ідзе дождж ці снег. Аднак вакол дзвюхмоўнасці на Беларусі некаторыя нашы заклітыя «сябры» падымаюць вялікі вэрхал і разводзяць многа хлусні. Сцвярджаюцца, напрыклад, нібыта ў рэспубліцы адбываецца прымушовае русіфікацыя, і беларускі народ асімілюецца сярод рускіх. Таму наконт гэтага варта крыху паразважаць.

Успомнім даваенную Польшчу і дарэвалюцыйную Расію. За што змагаліся беларускія рабочыя і сяляне, што яны хацелі атрымаць у першую чаргу? Зямлю, волю, сваю ўладу, права на чалавечае існаванне. Дай жа людзям права на родную мову, на нацыянальныя школы, прэсу і г. д. і не дай ім улады і зямлі, сродкаў вытворчасці — яны не будуць задаволены і не перастаюць змагацца.

Успомнім нядаўнія падзеі ў канадскай правінцыі Квебек. Ці рух франкамоўных канадцаў патрабуе толькі свабоды французскай мовы? Не. За мову іх, здаецца, ніхто не праследуе. Яны змагаюцца за эканамічную, сацыяльную роўнасць з астатнімі грамадзянамі краіны. Гэта, а не французская мова, для іх галоўнае.

сувязей, псіхічны склад людзей, які выяўляецца ў спецыфічных асаблівасцях культуры. Глыбока памыляецца той, хто, разглядаючы нацыянальнае, бярэ толькі адну мову і адкідае сацыяльныя, эканамічныя, культурныя, псіхалагічныя аспекты.

Вернемся, аднак, да раней пастаўленага пытання аб беларускай і рускай мовах.

Беларусы жывуць на сваёй тэрыторыі. На гэтай тэрыторыі створана рэспубліка са сваімі нацыянальнымі органамі ўлады. Рэспубліка кіруе нацыянальнай гаспадаркай і ўсімі галінамі жыцця. Існуе беларуская нацыянальная культура: асвета, літаратура, мастацтва, прэса. Існуе мова.

Тут якраз які-небудзь «крытык» і можа залямантаваць: «Мовы няма! Ёсць русіфікацыя!» Таму прашу ў чытача прабачэння за мноства лічбаў, якія я павінен прывесці з кнігі Андрэя Ракава «Насельніцтва БССР», выдадзенай у Мінску выдавецтвам «Навука і тэхніка» ў 1969 годзе. Прапаную ўважліва глянуць на гэту таблицу:

Нацыянальнасць	Колькасць, тыс.	У тым ліку лічаць роднай мову		
		сваёй нацыянальнасці	не сваёй нацыянальнасці	
			беларускую	рускую
Усё насельніцтва	8 054 648	7 123 133	275 724	650 795
У тым ліку:				
беларусы	6 532 035	6 086 302	—	441 925
рускія	659 093	658 849	226	—
палякі	538 881	261 768	254 860	21 632
яўрэі	150 084	32 913	2 815	114 225
украінцы	133 061	62 264	10 855	59 871
іншыя народы	41 494	21 037	6 968	13 042

Лясное возера.

Фота П. ІВАНОВА.

НАШЫ ГОСЦІ

ДНІ МАЁЙ РАДАСЦІ

Сорак гадоў таму назад я накінуў Беларусь і з той пары не бачыў яе. І вось цяпер прыехаў з Аргенціны ў госці на родную старонку. Уражання свае магу выказаць так: дні, якія правёў і лямчэ правяду на Радзіме,—гэта дні маёй вялікай радасці.

Пабываў я ў вёсцы Дубоўшчына Глыбоцкага раёна, дзе жыве сястра Аўдоця Баравік, наведваў брата ў вёсцы Кулікі над Полацкам, з'ездзіў да жончынай радні ў Карэліцкі раён. Усюды людзі жывуць добра, у дастатку, усе задаволены сваім дабрабытам. Не пазнаць ні гарадоў, ні вёсак, ні нават палёў. Гароды новыя, прыгожыя, у вёсках п'ідзе і не прыкмеціш той беднасці, якая панавала на ўсёй Заходняй Беларусі ў даваенны час. А якія палі! Шырокія, прывольныя, дагледжаныя, а на іх трактары і розныя машыны. Цяпер жыво, і я з задавальненнем адзначаю, што калгаснікі збіраюць высокі ўраджай.

Жывучы ў Аргенціне, я чытаў і ведаў, што Беларусь змянілася—узмацнела, стала багатай, індустрыяльнай. Аднак тое, што ўбачыў, перайшло мае ўяўленні аб гэтай зямлі. Няхай жа мая Радзіма будзе яшчэ прыгажэйшай, няхай заўсёды спадарожнічае шчасце майму народу.

І. ХРОЛ.

МІНЧАНКІ — МАЦІ І ПРАЦАЎНІЦЫ

БРЭСЦ. Набярэжная вуліца.

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ.

* ШТО? ЯК? ЧАМУ? *

КВАТЭРНАЯ ПЛАТА

Звычайна, калі замежныя турысты прыязджаюць з экскурсіяй на які-небудзь завод у Мінску, Жодзіна, Брэсце, іх знаёмяць не толькі з вытворчасцю, але і з жылёвымі і бытавымі ўмовамі рабочых. Зайшоўшы ў прасторную, у некалькі пакояў кватэру, пазнаёміўшыся з гаспадарамі, госьць асцярожна пытае: «Колькі ж вы за яе плаціце! І як такі значны выдатак адбіваецца на сямейным бюджэце!»

Выдаткі на аплату жылля ніколі не класіся цяжкім грузам на плечы савецкіх рабочых і служачых. Кватэрная плата складае зусім нязначную частку іх сямейнага бюджэту.

Колькі ж каштуе адзін квадратны метр жыллой плошчы? Гэта залежыць ад многіх прычын. У першую чаргу ад заробатка кватэранаймальніка, велічыні горада і яго адміністрацыйнага значэння, ад плошчы кватэры і выгод, якія ў ёй ёсць.

Для Мінска найменшы кошт аднаго квадратнага метра жылля — 4,4 капейкі. У залежнасці ад росту заробатка павышаецца кватэрная плата: на кожны рубель налічваецца 0,33 капейкі, аднак кошт аднаго квадратнага метра жыллой плошчы не перавышае 13,2 капейкі. Гэта самая высокая стаўка.

Якой бы вялікай ні была кватэра, аплатаецца толькі жылля плошча. Кухні, пяраднія пакоі, калідор, ванны, туалеты, чуланы ў разлік не прымаюцца.

Калі чалавек хварэе, ён атрымлівае не зароботную плату, а дапамогу ад органаў сацыяльнага страхавання. Памер гэтай дапамогі можа быць меншым, чым заробатак. Кватэрная плата ў такім выпадку бярыцца з гэтай меншай сумы, а не з заробатку.

Пэрсанальныя пенсіянеры і члены іх сем'яў, калі яны жывуць разам, карыстаюцца вялікімі ільготамі — яны аплатаюць займаемую імі жылую плошчу ў размеры 50 працэнтаў.

У 1971 годзе ў Беларусі на жыллёвае будаўніцтва асігнавана больш за 262 мільёны рублёў. У мінулыя пяцігоддзі пабудавана 6 843,3 тысячы квадратных метраў жылля. І ўсё ж кватэр яшчэ не хапае, бо надта вялікімі былі страты жыллёвага фонду ў гады апошняй вайны. Менавіта па гэтай прычыне мы і цяпер вымушаны ўстанаўліваць нормы жыллой плошчы: 12 квадратных метраў на аднаго чалавека ў Мінску, 9 — у іншых гарадах рэспублікі.

За плошчу ў рамках вызначанай нормы, плюс яшчэ чатыры з паловай метры на ўсю сям'ю, незалежна ад колькасці яе членаў, кватэранаймальнік плаціць у адзінарным размеры. Лішак займаемай плошчы аплатаецца ўтрая даражэй. Праўда, ёсць некалькі катэгорый асоб, якія па закону маюць права на дадатковую жылую плошчу і плаціць за яе па звычайных стаўках. У першую чаргу гэта хворыя і цяжка хворыя людзі. Такія ільготы распаўсюджваюцца таксама на Герояў Савецкага Саюза і Герояў Сацыялістычнай Працы, кавалераў ордэна Славы, персанальных пенсіянераў, заслужаных дзячоў навукі, мастакоў, скульптараў, аспірантаў, вынаходнікаў.

Неаднолькавая кватэрная плата ўстаноўлена ў новых і старых будынках. У кватэрах, дзе няма водаправода або каналізацыі, плата ўстанаўліваецца са зніжкай на 10 працэнтаў, пры адсутнасці абодвух зручнасцей — паніжэнне на 20 працэнтаў.

Кватэрная плата ўносіцца кватэранаймальнікамі за кожны прайшоўшы месяц не пазней 10 дня наступнага месяца. За пратэрміноўку налічваецца пеня ў размеры 0,1 працэнта за кожны дзень пратэрміноўкі з пратэрмінаванай плацежнай сумы.

Усе гэтыя правілы запісаны ў спецыяльных інструкцыях, зацверджаных Саветам Міністраў БССР або Міністэрствам камунальнай гаспадаркі БССР, і выконваюцца як асобнымі грамадзянамі, так і ўстановамі.

Жанчыны Мінска... Для мяне спачатку гэта былі цудоўныя, велізарныя, колеру лаванды вочы маленькай правадніцы, якая ў цяжкіх Масква — Мінск прынесла чай у наша купэ, калі мы толькі што перасеклі Бярэзіну.

Я зноў убачыў гэтыя вочы ўвечары таго ж дня ў рэстаране гасцініцы «Юбілейная». Я сядзеў адзін за сталом, а вакол былі пары, групы хлопцаў і дзяўчат, якія прышлі ў суботні вечар паабедзі і патанцаваць. У «Юбілейным», як і ва ўсіх рэстаранах СССР, дзе я набываў дагэтуль, іграе аркестр, і маладыя людзі танцоўць пасля яды або нават паміж дзвюма стравамі.

Я глядзеў на жыхароў Мінска. Я зусім не адчуваў сябе чужым. Усё было, як у кожным дансінгу ў Францыі ў суботні вечар, за выключэннем, магчыма, таго, што тут галыштук не абавязковы, як на многіх бальных у нас. Дзяўчаты апрануты па апошняй модзе, хоць максі-сукенкі яшчэ не прышлі на змену міні-спадніцам.

Афіцыянт, які крыху гаварыў па-французску, сказаў, каб я ішоў танцаваць. «Калі вы хочаце танцаваць, не будзьце такі баязлівы», — удакладніў ён.

Сапраўды, я патанцаваў некалькі разоў. Ні разу я не атрымаў адмовы. Як у Парыжы. Мяне нават навучылі выконваць танец нейкага раёна, назву якога я не запаміну. Танец пяшчотны, як танга, і імклівы, як чардаш. Мая настаўніца каменціравала фігуры на беларускай мове. Я нічога не разумеў. Але хіба не ўсё роўна? Ці трэба разумець словы, каб навучыцца танцаваць?

ЗАВОД ЦІ КЛІНКА?

Але жанчыны Мінска — гэта не толькі позірк вацей, які б ён прыгожы ні быў. З панядзелка я зноў убачыў гэтых жанчын — цяпер на працы.

На Мінскім гадзіннікавым заводзе, які вырабляе гадзіннікі «Прамень», 80 працэнтаў персаналу — жанчыны. З 6 000 працуючых тут не менш 4 800 жанчын.

Я наведваў завод. Першае ўражанне: як быццам я ў бальніцы. Светлыя залы, няма шуму, і ўсюды жанчыны ў белых халатах і шапачках. Перад будынкам лужок, засаджаны дрэвамі. Уваходзім у прасторную светлую залу. Справа — канторкі вахцёраў-жанчын. Злева — насценныя ўпрыгожанні. Уперадзе — зялёныя расліны ў кашушках, у глыбіні — гардэроб, як у тэат-

ры, і лясвіца, якая вядзе ў цэхі.

Другі паверх. Трапляеш спачатку ў велізарную, вельмі светлую залу з крэсламі і сталамі. Паабалал залы адпачынку знаходзяцца два цэхі, дзе вырабляюцца дэталі гадзіннікаў.

У ЯСЛЯХ ЗАЎСЁДЫ ЁСЦЬ МЕСЦА!

Жаночая праца ставіць некаторыя праблемы, шырока вядомыя на заводах Францыі: напрыклад, нявыхад на работу з прычыны мацярынства. У нас гаспадары прадпрыемстваў лічаць, што гэта вельмі замінае вытворчасці.

У Мінску я задаў пытанне пра гэта зацікаўленым асобам. На мяне паглядзелі крыху здзіўлена.

«Вядома, гэта ставіць праблемы, але яны лёгка вырашаюцца. Мацярынства — не раптоўны, непрадбачаны выпадак, зусім не. Калі маладая жанчына збіраецца стаць маці, гэта робіцца вядомым задоўга да тэрміну. Так што можна знайсці ёй замену на канвееры, прычым не толькі на час водпуску па цяжарнасці — 56 дзён да і 56 дзён пасля шчаслівай падзеі. Яна можа ўзяць гадавы водпуск без захавання зароботнай платы, каб поўнасьцю аддавацца выхаванню дзіцяці».

На 10 снежня мінулага года, напрыклад, адміністрацыя ведала, што неўзабаве 106 маладых жанчын будуць у водпуску па цяжарнасці і 231 — у водпуску без захавання зароботнай платы пасля водпуску па цяжарнасці. Была не толькі забяспечана замена, але і яны ведалі напэўна, што змогуць вярнуцца на сваё месца работы.

Але меркаванні ідуць яшчэ далей. Тут прадугледжваюць і далейшы час, калі маладая маці зноў вернецца на работу. Яшчэ да родаў яна ведае, што праз некалькі месяцаў для яе дзіцяці знойдзецца месца ў яслях, а затым у дзіцячым садзе, калі яно падрасце.

ЗА 75 ФРАНКАЎ У МЕСЯЦ

Статыстычныя дадзеныя завода, які мае ў асноўным жаночую рабочую сілу, гаво-

раць, што сярэдняя нараджальнасць — 30 дзяцей у месяц. Кожны дзень — адно дзіця.

З 1954 года, калі быў заснаваны завод, ужо адкрыты тры ясляў і тры дзіцячыя сады. 21 снежня мінулага года адкрылі чацвёрты комплекс на 280 месцаў — яслі, затым дзіцячы сад. Палавіна месцаў свабодная. Гэтых чатырох комплексаў дастаткова, каб цяперашнія і будучыя маладыя маці не мелі ніякіх праблем з дзецьмі.

Яслі і дзіцячы сады знаходзяцца непадалёк ад завода. Кватэры работніц, як і школы, тэхнікумы і іншыя навучальныя ўстановы, таксама размешчаны недалёка ад завода, і тут няма транспартнай праблемы, як бывае часта ў нас.

Мяне запэўнялі, што найбольшая адлегласць ад завода да дому складае прыкладна паўгадзіны хады, г. зн. 2—3 кіламетры. Але гэта толькі прыклад. Не рабіце з яго вываду, што ў Мінску няма грамадскага транспарту.

— А цана? — спытаў я. непапраўны жыхар Захаду. — Колькі маладая маці павінна заплаціць, каб аддаць сваё дзіця ў яслі або ў дзіцячы сад?

— Дзесяць рублёў у месяц. Гэта прыблізна 3 працэнты сямейнай зарплаты.

Хутка падлічваю. Уявім сабе сямейную пару ў Францыі: маці — машыністка, зарабляе 1000 франкаў у месяц, бацька — токар, 1500 франкаў у месяц. Усяго: 2500 франкаў у месяц. 3 працэнты ад зарплаты складае 75 франкаў у месяц. Рабіце вывад, маці сямействаў!

Гэтыя разважання наконт ясляў прывялі, зусім натуральна, да пытання: якая зарплата жанчын, ці адрозніваецца яна ад заробку мужчын. Аказваецца, тут сярэдняя зарплата кваліфікаванага рабочага — усё роўна, мужчыны ці жанчыны — складае прыкладна 150 — 160 рублёў у месяц плюс прэмія і трынаццатая зарплата. Тут ёсць жанчыны, якія зарабляюць больш за мужчын: гэта залежыць ад работы, якую яны выконваюць, і ад вытворчасці.

Жанчыны займаюць шмат якіх кіруючых пасадаў: 75 працэнтаў начальнікаў змен, участкаў, канвеераў — жанчыны, галоўны інжынер — жанчына, сакратар парткома прадпрыемства — жанчына.

Рэнэ ДЗЮШЭ.

ЧАСОПІС

«ФРАНЦЫЯ—СССР»

пишут земляки ◆ пишут земляки ◆ пишут земляки ◆ пишут земляки

С ВАМИ ВСЕЙ ДУШОЙ

Прошло почти четыре года с той памятной поездки на Родину, а увиденное все так же свежо в памяти. Если будет возможность, непременно приеду к вам снова.

Я всей душой, всем сердцем с вашей страной, с советскими людьми, вашим честным правительством, все действия которого направлены на благо своего народа и мира во всем мире. На меня большое впечатление произвело полноправное положение ваших рабочих, ко-

торых никто не угнетает ради барышей фабрикантов.

В Америке я живу с 1913 года. Страданий особых на мою долю не выпало, и я мало присматривался к окружающей жизни. Но вторая мировая война открыла мне глаза на многое, научила внимательно следить за политическими событиями во всех концах земного шара.

Пrestиж Америки после президента Рузвельта падает неудержимо. И в Соединенных Штатах растет недовольство действиями правительства. Армия безработных сейчас насчитывает более 6 миллионов человек, цены растут, налоги повышаются, не хватает жилья, школы, больницы. Докторов то-

же недостаточно, хотя и не всегда есть возможность пользоваться их услугами, так как визит стоит от 8 долларов и больше. И даже мне, старику, понятно, что долго так продолжаться не может.

Андрей СЕПЮК.

США.

Я — ПЛОХОЙ ЭМИГРАНТ

Года два назад я прочел в одной из английских газет статью о людях, уехавших в Австралию. Автор приводил дан-

ные о том, сколько среди эмигрантов поляков, русских, югославов, украинцев. В общем статья была малоинтересна, но мне запомнилась одна фраза. Смысл ее таков: русские (имеются в виду выходцы из Советского Союза) очень плохие эмигранты, так как они всегда помнят Родину и всегда мечтают о возвращении на родную землю.

Оставим за автором статьи право высказывать то, что он думает о выходцах из Советского Союза. Я лично испытал все, что выпадает на долю эмигранта. Вот уже скоро три десятка лет, как я живу на чужбине. Всякое бывало за это время. Но никогда я не переставал думать о Родине, всег-

да мечтал хотя бы раз увидеть землю, где родился и рос, за свободу которой сражался в годы второй мировой войны.

И пусть некоторые считают меня плохим эмигрантом, но я с гордостью заявляю: я сын своей Родины. Никогда не стану я «хорошим» эмигрантом, никогда не буду среди тех, для кого слово Родина превратилось в пустой звук, для кого она там, где хорошо платят. Я — «плохой» эмигрант.

Станислав ШПИЛЕВСКИЙ.

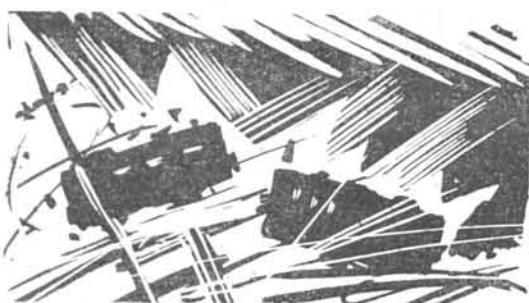
Англия.

Голас Радзімы

№ 34 (1194).

В БРЕСТСКИХ ЛЕСАХ

Записки партизана

Человек стальной партийной закалки, Захар Филимонович сочетал в себе дальновидность умелого конспиратора с отвагой бойца-ленинца. Это делало его прекрасным руководителем.

Нелегкая жизнь была и у Александры Ивановны Федосюк. Труднейшая подпольная партийная работа, пытки в застенках дефензивы, сырые тюремные казематы... Но ничто не могло сломить упорства и воли стойкой дочери белорусского народа. Будучи перед войной заместителем председателя исполкома Брестского областного Совета депутатов трудящихся, Александра Ивановна в дни вероломного нападения гитлеровцев вместе с дочерью эвакуировалась в советский тыл, а позднее, одновременно с Поплавским, вернулась на Брестчину. Вначале руководила подпольными и антифашистскими организациями своего родного Кобринского района, а позднее стала первым секретарем Дивинского подпольного райкома партии.

А разве мало было среди народных мстителей других, не менее стойких и закаленных коммунистов? Андрей Ильич Морозов и Михаил Петрович Хохлов, Георгий Романович Чернявский и Владимир Иванович Бобков, Александр Васильевич Лещев и многие другие партизаны позднее успешно работали в брестских областных организациях в первые послевоенные годы, а некоторые продолжают трудиться и теперь.

По праву гордились мы и партизанами-комсомольцами во главе с их вожаком, заместителем С. И. Сикорского по работе с молодежью, первым секретарем Брестского подпольного обкома ЛКСМБ Николаем Лыжиным. По секретарию обкома равнялись и остальные комсомольские вожаки: Сергей Медведев — секретарь Березовского райкома, Николай Климец — Шерешевского, Григо-

рий Архипов — Малоритского, Сергей Керов — Антопольского, Федор Алесиевич — Кобринского. А в помощь им с Большой земли прибыли комсомольские работники Борис Шумилин, Таня Сукач, Шемякин и Карпенко.

На них, на лучших коммунистов и комсомольцев, и делал С. И. Сикорский главную ставку на ближайшее будущее. В одном из своих писем он прямо указывал:

«Вместе с Александрой Ивановной, Захаром Филимоновичем, Хохловым и Морозовым подберите людей для работы в районах после освобождения Красной Армией. Для этого надо будет сразу же предоставлять бронь, так как Вы сами знаете, что при соединении с Красной Армией партизаны вольются в ее ряды, а нам нужны будут кадры. Как только соединитесь, всех, кого наметите, сразу вызывайте к себе и расставляйте на работу».

Выполняя это указание, мы составили список районных учреждений и тех, кто должен будет занять основные должности в них, а районы, которые нужно будет укомплектовать людьми, распределили между отрядами и бригадами. Через две недели эта работа была закончена. Подготовили и другой список, в который внесли командиров и комиссаров отрядов и бригад, мечтавших после воссоединения немедленно возвратиться в ряды Красной Армии, чтобы участвовать в завершении разгрома фашистских захватчиков.

Дни стояли волнующие, полные тревожных и радостных ожиданий. Без потерь, без единой стычки с противником возвратился из дальнего похода за линию фронта Николай Ваганов со своими лихими конниками, сопровождавшими в советский тыл раненых, женщин и детей. Он опять привез драгоценнейшие подарки друзей-армейцев, и наш «арсенал» еще больше пополнился

гранатами, минами, взрывчаткой, пулеметами, винтовками, автоматами и многими тысячами патронов к ним. Но еще дороже, чем эта помощь, была постоянная, надежная связь, которая установилась между южной партизанской зоной и командованием советских войск: мы могли теперь твердо рассчитывать на поддержку армейских частей, если гитлеровцы рискнут атаковать нас крупными силами.

Штаб не только собирал теперь в учебные отряды мужчин призывного возраста, спасавшихся на территории партизанской зоны от расправы фашистских карателей. Мы объявили и провели мобилизацию призывников, и вскоре почти тысяча человек под охраной партизанских конников ушла за линию фронта, на пополнение рядов Красной Армии.

В благодарность за все, что делало для нас армейское командование, мы отправили фронтовым частям свой партизанский подарок: стадо в триста голов крупного рогатого скота, отбитого у гитлеровцев.

Близился долгожданный час освобождения родной земли. Но вражеская грабьярня еще продолжала цепляться за укрепленные рубежи, огрызаясь, как смертельно раненый, но пока не добитый зверь. На фронтах, от Белого моря до Карпатских гор, шли ожесточенные, кровопролитные бои. Англо-американские союзники снова и снова откладывали высадку своих войск на Европейский континент и, пользуясь этим, немецкое командование срочно перебрасывало пехотные дивизии, артиллерию, танки и самолеты из Италии, Франции, даже из Африки на Восточный фронт. Лихорадочно накапливая силы, гитлеровцы все еще не теряли надежды сдержать сокрушительный натиск советских войск.

Нарастало напряжение и у нас, особенно на линии обороны Днепро-Бугского канала.

Мадьярские части были заменены немецкими, переброшенными с фронта. Назревали решающие бои.

НАКАНУНЕ

Схватки за Днепро-Бугский канал, то затихая, то усиливаясь, продолжались весь январь и значительную часть февраля. Несколько раз гитлеровцы пытались отеснить партизан с линии обороны, форсировать канал и закрепиться на другом берегу, но их попытки успеха не имели. А между тем канал и прилегающая к нему местность играли для противника немаловажную роль: укрепившись на этом плацдарме, немцы могли бы дольше сдерживать наступление советских войск, нацеленное на территорию южной Польши и дальше на Германию.

Это казалось гитлеровскому командованию тем более заманчивым, что пятидесятикилометровую линию обороны по берегу канала продолжали удерживать только партизаны, без помощи армейских частей. Фашисты, конечно, знали, что у нас нет ни артиллерии, ни минометов, ни одного танка или бронемашин. Винтовки, автоматы, ручные пулеметы и несколько станковых в дзотах — вот и все оружие, которым располагали семь с небольшим тысяч партизан южной зоны Брестчины. А против нас гитлеровцы сосредоточили стрелковые дивизии, бронетанковые, артиллерийские и минометные части. Они были уверены в успехе и со дня на день готовились начать наступление.

В ночь с двадцатого на двадцать первое февраля отряд имени Шиша завязал бой с немцами и мадярами в районе деревень Заречка—Ляховичи. Противник предпринял наступление крупными силами, и партизаны с трудом сдерживали его натиск. Тотчас на помощь отряду имени Шиша отправился взвод из бригады имени Сталина со

станковым и четырьмя ручными пулеметами, а командир отряда имени Щорса Виктор Гужевский повел туда свою стрелковую роту.

Но отбросить фашистов на исходные позиции не удалось. К утру отряд имени Шиша вынужден был с боем отойти к деревне Хидры, где партизаны поспешили кое-как закрепиться.

Надо было принимать срочные оборонительные меры, и я 22 февраля подписал следующий приказ:

«Противник силою до 700 человек с танками и артиллерией повел наступление на партизанскую зону со стороны Дрогичина и занял деревню Заречье, ведет наступление на Хидры, строит мосты через канал, угрожая нашему расположению партизанских отрядов. Отряд им. Шиша (Пинского соединения) занял оборону в деревне Хидры.

Приказы в а у:

Командирам бригад им. Сталина, им. Языковича, отрядам им. Котовского и им. Щорса поднять всех имеющихся в наличии партизан, оставив охрану лагерей, и выдвинуть к 6 часам утра 22-II-44 г. к деревне Хидры на подкрепление отряда им. Шиша с задачей не допустить противника прорваться к деревне Хидры, вытеснить за Днепро-Бугский канал и занять оборону по Днепро-Бугскому каналу, сжечь построенные мосты.

Отряду им. Щорса к месту боя подтянуть пушку.

Находящееся польское соединение Сатановского и отряд особого назначения тов. Чепига подтянуть к деревне Сварынь к 11 часам 23-II-44 года и включить в оборону партизанской зоны как резерв.

Объявить угрожающее положение для всех ла-

герей. Необходимые вещи запрятать и приготовиться к эвакуации.

Уполномоченный командира соединения партизанских отрядов Брестской области

майор Ковальский».

Начали поступать донесения и с других участков обороны. 8-я венгерская дивизия, которую с тыла подпирал эсэсовский заслон, предприняла наступление в районе деревень Белин—Журавок.

Сражение разворачивалось по всей длине оборонительной линии канала. Гитлеровцы вводили в бой новые части, но, несмотря на многократное превосходство в численности и особенно в вооружении, им не удавалось продвинуться дальше. Не помогли и «психические» атаки, предпринятые фашистами на некоторых участках. Подпустив шагающих во весь рост пьяных головорезов на предельно близкое расстояние, партизаны косили их цепи губительным автоматным и пулеметным огнем. А потом, поднявшись в штыковую контратаку, стремительно гнали уцелевших назад.

К вечеру мы полностью выбили оккупантов из партизанской зоны, а за ночь разрушили и сожгли все построенные ими мосты.

Однако к утру следовало ожидать возобновления натиска врага: по донесениям разведки гитлеровцы всю ночь подтягивали к исходным позициям резервы из Бреста со стороны Малориты.

Критическое положение партизан усугублялось еще и тем, что у штаба не было телефонной связи ни с одним отрядом и бригадой. Любый приказ, даже самый срочный, приходилось отправлять с конными нарочными, а это отнимало массу драгоценного времени.

Мы отдавали себе отчет в том, чем может закончиться генеральное наступление противника.

Партизанские силы не беспредельны, есть предел и накопленным у нас боеприпасам: на помощь же ни тем, ни другим рассчитывать не приходилось — тыла у партизан нет. Задержать фашистов как можно дольше, измотать их в непрерывных боях, нанести максимальный урон в живой силе и боевой технике — вот в чем заключалась наша главная задача. Чем больше сил отвлекут гитлеровцы на борьбу с нами, тем легче будет Красной Армии взломать их долговременные укрепления на фронте. Значит, надо сражаться до конца, пока можем вести бой, а потом отходить к Припяти, на соединение с советскими армейскими частями.

Началась подготовка к эвакуации партизанского хозяйства из Сварыни и из всех отрядов и бригад.

Утром жаркий огонь возобновился с обеих сторон. Но, отрезвленные своими вчерашними потерями, фашисты уже не решались чертя голову лезть на партизанские оборонительные рубежи. Вместо этого они весь день обстреливали наши укрепления из орудий и минометов и лишь на некоторых участках предприняли бесплодные танковые атаки. Так продолжалось и в следующие дни, когда со стороны Дрогичина и Иванова гитлеровцам удалось пробиться к каналу и закрепиться на его берегу. Сумели они обойти нас и с правого фланга, где захватили деревни Вулька Кужеличинская, Мохро, Зеленое Колено, Дольск, Шлапань, Хоцунь, Любязь и Сваломичи.

Положение на линии партизанской обороны создавалось очень напряженное. Если бы противник предпринял в эти дни одновременное наступление на всех участках, мы едва ли смогли бы сдержать его натиск. Но фашистская разведка работала плохо, и немецкое командование вынуждено было действовать вслепую.

Прошло еще несколько напряженных дней. Мы не сразу поняли, почему противник вдруг замет-

но снизил боевую активность на штурме обороны канала. И только позднее выяснилось, что, стремясь облегчить наше положение, советское командование предприняло в эти дни сыгравшее важную роль наступление на узком участке фронта. 70-я армия форсировала реку Припять, части 160-й стрелковой дивизии заняли оборону в районе местечка Дивин, где соединились с отрядами имени Чернака и имени Фрунзе, и гитлеровцы вынуждены были оттянуть туда часть своих войск.

Наступила передышка. Надолго ли? Судя по данным разведки, фашистское командование начало спешно перебрасывать свежие части ближе к Днепро-Бугскому каналу. Но пока оно справится с этим, мы решили навести у себя порядок там, где в этом возникла необходимость.

Мы еще раньше просили у С. И. Сикорского разрешения выделить из бригады имени И. В. Сталина часть сил, чтобы влить их в отряды имени К. Е. Ворошилова и имени Г. К. Жукова, действовавшие за железной дорогой, в Холстуновских лесах. Секретарь обкома сначала не соглашался. Но теперь, после жестоких боев с гитлеровцами, от него поступило письмо с одобрением этого плана.

Так была создана партизанская бригада имени В. И. Ленина, командиром которой стал Виктор Вениаминович Катков, а комиссаром — Василий Николаевич Гребенев. Этим товарищем с самой лучшей стороны знали все партизаны южной Брестчины. Катков командовал отрядом имени Жукова, Гребенев — отрядом имени Ворошилова. Несмотря на постоянную оторванность от своей бригады и всех остальных партизанских сил, оба эти отряда действовали в Холстуновских лесах с большой отвагой и героизмом.

[Продолжение следует].

В. ЦВІРКО. Трыпціх «На зямлі беларускай».

Які кожнай вясною, 19 мая 1972 года Красная плошча расцвіце чырвонымі макамі гальштукаў. Тысячы юных ленинцаў — прадстаўнікі 33-мільённай савецкай піянеры — збярэцца на ўрачыстую юбілейную лінейку, каб рапартаваць камсамолу, партыі, Радзіме пра свае поспехі ў вучобе і працы. Піянеры ўсіх рэспублік будуць святкаваць 50-ю гадавіну ардэнаноснай Усесаюзнай піянерскай арганізацыі імя У. І. Леніна.

Гісторыя піянерскай арганізацыі непарыўна звязана з гісторыяй першай у свеце дзяржавы рабочых і сялян. Гартаючы летапіс арганіза-

жахі блакад і голад халодных зім, смерць сяброў па зброі. Многія самі загінулі. Легендарнымі сталі імёны Колі Гойшыка і Марата Казея. Коля падарваў свой восьмы варожы эшалон, кінуўшыся з мінай пад колы паравоза. Разведчык Марат, акружаны, з апошняй гранатай рынуўся ў гушчу фашыстаў, падарваў сябе і тых, хто хацеў узяць яго ў палон. Сучаснаму пакаленню юных ленинцаў ёсць з каго браць прыклад, ёсць у каго вучыцца настойлівасці, працавітасці, мужнасці, смеласці, адвазе. Іх сённяшнія справы — працоўныя дэсанты, экспедыцыі, поспехі ў

гадоў, суровай ваеннай пары, сённяшніх дзён. Летась у ЦК камсамол рэспублікі сабраліся дзіцячыя пісьменнікі. Вялася шчырая, зацікаўленая гаворка аб стварэнні новых кніг для школьнікаў. Тады ж узнікла ідэя напісаць своеасаблівы летапіс беларускай піянеры ў мастацкай форме — у выглядзе нарысаў, апавяданняў, аповесцей, вершаў, паэм. Сённяшняе юнае пакаленне мала яшчэ ведае пра жыццё і справы першых піянераў. А ведаць хочацца. Пра гэта гавораць пісьмы ў рэдакцыі дзіцячых выданняў, да саміх пісьменнікаў. На сустрэчы ў Цэнтральным Ка-

ПОСПЕХІ ПРАГРЭСІУНАГА КІНАМАСТАЦТВА

На працягу двух тыдняў праходзіў у Маскве VII Міжнародны кінафестываль. Яго высакародны дэвіз «За гуманізм кінамастацтва, за мір і дружбу паміж народамі!» прыцягнуў увагу прагрэсіўных кінематаграфістаў усяго свету. На трох конкурсах — поўнаметражных мастацкіх, кароткаметражных і дзіцячых фільмаў — была прадстаўлена вялікая колькасць значных па зместу і яркіх па форме твораў буйнейшых кінамайстроў розных краін.

Прадстаўнічы дэмакратычны фестываль даў магчымасць паказаць свае поспехі не толькі мастакам экрану ўжо даўно прызнаных кінематаграфіі свету, маючых сваю працяглую гісторыю, але і тым, хто робіць першыя крокі на ніве гэтага самага масавага мастацтва. Таму ў маскоўскіх конкурсах побач з майстрамі кіно сацыялістычных краін, некаторых буйнейшых капіталістычных дзяржаў выступалі кінадзеячы краін Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі, якія толькі нядаўна сталі на шлях самастойнага развіцця.

Журы поўнаметражных мастацкіх фільмаў пад старшынствам вядомага савецкага рэжысёра Рыгора Козінцава прысудзіла залатыя прызы: фільму «Прызнанне камісара паліцыі пракурору Рэспублікі» (Італія), рэжысёр Даміяна Даміяні; фільму «Сёння жыць, памёрці заўтра» (Японія), рэжысёр Каетана Сінда; рэжысёру Анджэю Вайдзі (Польская Народная Рэспубліка) за рэжысуру; фільму «Белая птушка з чорнай адмецінай» (СССР), рэжысёр Юрый Ільенка.

Журы прысудзіла таксама прыз за лепшае выкананне жаночай ролі ў фільме рэжысёра Іосіфа Хейфіца «Салют, Марыя!» (СССР) Адзе Рагоўцавай, а за лепшае выкананне мужчынскай ролі — акцёру Даніэлю Альбрэхтскаму (Польская Народная Рэспубліка).

Па конкурсу III Міжнароднага фестывалю дзіцячых фільмаў журы пад старшынствам пісьменніка Сяргея Міхалкова прысудзіла Залаты прыз савецкаму фільму «Увага, чарапахал!»

Вялікую ўвагу прыцягнуў фестываль дакументальных

фільмаў, на якім дэманстраваліся стужкі, знятыя выдатнымі мастакамі-публіцыстамі, якія актыўна выступаюць на баку сіл міру і прагрэсу, змагаюцца з рэакцыяй, супраць імперыялістычных змоўшчыкаў. У дні фестывалю з поспехам прайшла творчая дыскусія на тэму «Кіно ў барацьбе за сацыяльнае прагрэс». У ёй прынялі ўдзел многія выдатныя мастакі сусветнага экрану, вядомыя гісторыкі кіно і кіназоркі. Усе яны гаварылі аб тым, што мутнай хвалі імперыялістычнай прапаганды, фільмам, прапагандуючым вайну, расавую нянавісць, насілле, секс, прагрэсіўныя кінематаграфісты свету павінны процістаяць яркія творы, якія б духоўна ўзбройвалі людзей, прыцягвалі сэрцы мільёнаў пафсам высакародных ідэй, гуманізмам.

Конкурс завершаны. Але працягваецца паказ фестывальных фільмаў у розных гарадах Савецкага Саюза. Мінскія глядачы мелі магчымасць паглядзець «Сонца бадзят» (Францыя), «Час буслоў» (ГДР), «Наезнікі» (ЗША), «Ключ» (ЧССР), «Бацька па прымусу» (Югаславія), «Мелодыя» (Англія), «24 гадзіны ўдэх» (Мексіка), «Рамантыкі» (Польшча), «Сака і Ванцэці» (Італія).

У Мінску пабывала дэлегацыя ўдзельнікаў VII Маскоўскага міжнароднага кінафестывалю. Сярод іх былі дзеячы культуры і кінематаграфісты В'етнама; рэжысёры Трайча Папоў, Яне Коўчыч, Джордж Вувеч і сцэнарыст Міхайла Рэноўчавіч з Югаславіі; акцёр з Камеруна Амбруаз Мбіа. Зарубежныя кінематаграфісты азнаёміліся з горадам, былі гасцямі кінастудыі «Беларусьфільм» і прагледзілі дакументальныя фільмы аб Беларусі. У кінаатэатры «Партызан» яны сустрэліся з глядачамі.

Удзельнікі і госці фестывалю раз'ехаліся ва ўсе куткі свету. Яны павезлі з сабой успаміны не толькі аб цікавых праграмах конкурсу, але і незабыўныя ўражанні ад сустрэч з савецкімі людзьмі, новы зарад творчых сіл, рашучасць яшчэ больш актыўна працаваць у радах тых мастакоў, чые мэты сфармуляваны ў дэвізе Маскоўскага кінафестывалю.

БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ— ПІЯНЕРСКАМУ ЮБІЛЕЮ

цы, можна знайсці шмат цікавых лічбаў і фактаў.

Увесну 1930 года з гарадоў Беларусі ў вёску выехала 400 дзіцячых брыгад, у склад якіх уваходзіла звыш дзвюх тысяч піянераў. Яны збіралі попел для ўгнаення палёў і агародаў, сартавалі насенне, выконвалі іншыя сельскагаспадарчыя работы.

Юныя ленинцы навучылі пісьменнасці звыш мільёна чалавек, на сродкі, атрыманыя ад продажу утыльсыравіны, купілі для калгасаў чатыры з паловай тысячы трактараў.

Тысячы дзяцей Беларусі ўдзельнічалі ў піянерскіх экспедыцыях, мэта якіх — вывучэнне роднага краю. У час экспедыцый было зроблена шмат адкрыццяў. Піянеры горада Барысава, напрыклад, адкрылі паклады фосфарна-кіслай солі жалеза, з якой можна вырабляць цёмна-сіняю фарбу. Непадалёку ад Бабруйска дзеці знайшлі запасы мергелю.

У маі 1934 года ад рукі кулакоў загінуў Жора Сасноўскі — піянер з вёскі Руднічы Лельчыцкага раёна. Ён быў лепшы актывіст у школе, добра працаваў на калгасных палях і фермах, дапамагаў ахоўваць грамадскую жывёлу. Піянер не пайшоў на здзелку з ворагамі. Яны подла забілі яго. У адказ на гэта тысячы дзяцей уступілі ў рады актывіўных барадзбітоў супраць кулакоў і іншых ворагаў Савецкай улады.

На часова акупіраванай нямецкімі захопнікамі Беларусі дзейнічалі дзесяткі падпольных піянерскіх груп. Тысячы юных патрыётаў змагаліся разам з дарослымі ў партызанскіх атрадах. Яны былі адважнымі разведчыкамі, падрыўнікамі, сувязнымі, байцамі, мужа перанослі

жыццё — працяг вялікіх спраў папярэднікаў.

Колькі карысных спраў зроблена піянерскімі званямі, атрадамі, дружнымі! Дапамога састарэлым, адстаючым у вучобе, праца на калгасных палях і фермах, у школьных лясіцтвах, пасадка садоў і паркаў, пошукі імён і магіль невядомых герояў. І ў кожнай справе дзесяці дапамагаюць дарослыя — ваяцкія, настаўнікі і... пісьменнікі.

Савецкім дзіцячым пісьменнікам не даводзілася і не даводзіцца губляцца ў здагках: пра што б напісаць? Канкрэтныя людзі, падзеі, факты даюць ім нямала багацця матэрыялу для творчага асэнсавання, для працы над кнігамі, якія выходзяць у юных чытачоў самыя лепшыя чалавечыя пачуцці і якасці.

Прыгадаем некаторыя аповесці і паэмы беларускіх дзіцячых аўтараў: «Сэрца камунара» П. Ткачова, «Ён быў піянерам» (пра Жору Сасноўскага) Я. Курто, «Малюнак на снезе» (пра Ціхана Барана, які ў час вайны паўтарыў подзвіг Івана Сусаніна) Г. Васілеўскай, «Чырвоны лядок» П. Кавалёва, «Касцёр не гасне» (пра падпольшчыцу Люсю Чалоўскую) А. Ставера, «Віця Сітніца» (пра юнага партызана) М. Корзуна, «Песня пра піянерскі сцяг» (пра Маню Галафееву, якая выратавала піянерскі сцяг) Э. Агняцэт, «Алёнчына школа» К. Кірэнкі, «У разведку ішоў хлопчык» (пра Марата Казея) В. Марозава, творы А. Якімовіча, Хв. Жычкі, А. Шашкова, Г. Шыловіча, Я. Бяганскай, Т. Хадкевіча, І. Сяркова, В. Хомчанкі. Яны ў большасці сваёй напісаны на жыццёвым матэрыяле, іх героі — піянеры 20—30-ых

мітэце камсамол дзіцячыя праявікі і паэты паабяцалі напісаць такія творы.

Паказаць шматграннае жыццё піянерскіх атрадаў, школьнай дзетвары, расказаць пра гераізм юных грамадзян Краіны Саветаў, пра іх удзел у будаўніцтве сацыялістычнай Бацькаўшчыны пісьменнікі лічаць пачэсным абавязкам. У свой час яны самі пачыналі шлях у жыцці з агністым гальштукам на грудзях, у піянерскіх атрадах прайшлі сапраўдную школу патрыятычнага і працоўнага выхавання, загартавалі сябе фізічна і маральна, навучыліся моцна верыць у чалавечыя здольнасці.

Піянерская арганізацыя для многіх была пачаткам жыццёвай дарогі. У ёй выраслі вядомыя вучоныя і пісьменнікі, артысты і педагогі, военачальнікі і першаадкрывальнікі космасу, камандзіры калгаснай і прамысловай вытворчасці, героі вайны і працы. Сотні тысяч былых юных камунараў сталі радавымі байцамі ўдарных пяцігодак, шчырымі, сумленнымі працоўнікамі.

Пра такіх людзей пад рубрыкай «З арлінага племя» выдавецтва «Беларусь» запанавала выпусціць серыю брашур. Чатыры кніжачкі ўжо выйшлі. Яны нароўні з мастацкімі творамі раскажучь сённяшняму пакаленню юных ленинцаў пра трывожную маладосць дзядоў, бацькоў, старэйшых братоў і сяцёр, на якіх яны раўняюцца, з якіх бяруць прыклад.

Новыя творы беларускіх пісьменнікаў і журналістаў будуць добрым падарункам нашай слаўнай піянеры да яе памятнага юбілею.

Мікола ЧАРНЯЎСКІ,
пісьменнік.

Хроніка культурнага жыцця

14 жніўня калектыв Беларускага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы пачаў свой 51 сезон. Па традыцыі ён адкрыўся «Пайлінкай». Спектакль на п'есе Янкі Купалы быў паказаны 735 раз.

— Мінусы сезон тэатр працаваў пры анішлагах, — скажа дырэктар тэатра заслужаны дзеяч культуры БССР І. Міхалюта. — Мы спадзяемся, што мінчане і госці сталіцы і цяпер правяць такую ж вялікую цікавасць да творчасці старэйшага беларускага драматычнага калектыву, у рэпертуары якога зараз 20 спектакляў.

У планах купалаўцаў — паказ спектакляў у Мінскай вобласці, выезды ў Салігорск, Наваполацк.

БЕСПЕРАПЫННЫ ПОДЗВІГ

Наш зямляк Канстанцін Ельскі быў усебакова адукаваны чалавек, рамантык па натуре, зкога ўсё жыццё ваблілі далёкія краіны і новыя адкрыцці.

Канстанцін Міхайлавіч Ельскі нарадзіўся 17 лютага 1837 года ў вёсцы Ляды Смілавіцкай воласці Мінскай губерні. Спачатку хлопчык вучыўся ў Мінскай гімназіі, а затым, закончыўшы яе на «выдатна», паступіў на медыцынскі факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. Пасля вывучаў батаніку і заалогію на матэматычна-прыродазнаўчым факультэце Кіеўскага ўніверсітэта. Атрымаўшы ступень кандыдата, юнак яшчэ два гады наведваў педагагічныя курсы. А калі ў Кіеўскім ўніверсітэце адкрылася вакантнае месца выкладчыка, Ельскі падаў заяву. Яго конкурсная работа была ўзнагароджана залатым медалем, а яе аўтар пачаў чытаць лекцыі студэнтам.

Аднак выкладчыцкая дзейнасць не задавальняла маладога вучонага. Ён марыў пра экзатычныя краіны. Да таго ж пасля паражэння паўстання 1863 года ў царскай Расіі наступіла чорная ноч рэакцыі. Усё гэта прымушала Ельскага падацца за мяжу. Без пашпарта ён перайшоў у Бесарабію, потым апынуўся ў Канстанцінопалі, а ў 1865 годзе сябраў дапамаглі Ельскаму перабрацца ў Парыж.

Даведаўшыся, што з Тулузы ў Гвіяну, паўднёва-амерыканскую калонію Францыі, адпраўляецца ваенна-транспартны карабель, Ельскі напісаў заяву на імя міністра марскога флоту з просьбай выдаць яму бясплатны білет пасажыра самага ніжэйшага класа. Неўзабаве прыйшоў дазвол.

Зборы былі нядоўгімі. Усе свае калекцыі вучоны бясплатна раздаў калегам. Расчуленыя такой бескарыслівасцю, сябры сабралі яму на дарогу 150 франкаў. І вось вецер надзьмуў ветразі фрэгата «Амазонка», які рушыў па воднай гладзі на

паўднёвы захад, да таямнічых берагоў Амерыкі. На караблі знаходзілася некалькі соцень палітычных вязняў. Іх накіроўвалі на катаргу ў калоніі. У Ельскага не было нават сваёй каюты. Ён спаў на падлозе, падаслаўшы старыя канаты, або ў гамаку, падвешаным да мачты.

У жніўні 1865 года карабель прыбыў у Кайену — гандлёвы і адміністрацыйны цэнтр французскай Гвіяны. Тут за нязначную плату Ельскі ўладкаваўся памочнікам фармацэўта ў бальнічнай аптэцы. Кожную свабодную хвіліну ён выкарыстоўваў для падарожжаў у наваколныя дрымучыя лясы. Там вучоны збіраў і апісваў расліны, насякомых, птушак. Прэпаратыраваныя чучалы адсылаліся ў музеі Еўропы. Адных павукоў Ельскі паслаў каля 300 экзэмпляраў. Вучоны адкрыў і ўпершыню апісаў не адзін новы від раслін і жывёл (адзін з відаў лаўра потым быў названы імем адкрывальніка). Сабраны Ельскім матэрыял даў іншым вучоным магчымасць зрабіць значныя абагульненні.

У трапічных джунглях падарожніка на кожным кроку падсцерагала небяспека. То ў ліянах прытойваўся ягуар, то побач з лодкай высоўвалася зяпа кракадзіла.

Звычайна Ельскі падарожнічаў па лясах у суправаджэнні індзейцаў. Вучоны высока цаніў іх здольнасці, бачыў у карэнных жыхарах Амерыкі людзей, якія маюць усе правы на свабоднае і шчаслівае жыццё. «Ходзяць яны ціха і хутка, — пісаў Ельскі пра індзейцаў, — прыкмячаюць на дрэвах нават маленькіх птушак, шэрых і нерухомых, выдатна вызначаюць, які звер пакінуў след на зямлі. Умеюць яны пераймаць голас кожнага зверу; у лесе могуць дастаць літаральна ўсё, бо ведаюць карысныя ўласцівасці кожнай расліны, кожнага дрэва». Ельскі смуткаваў з прычыны таго, што індзейцаў становіцца ўсё менш і менш, што яны не вытрымліваюць сутык-

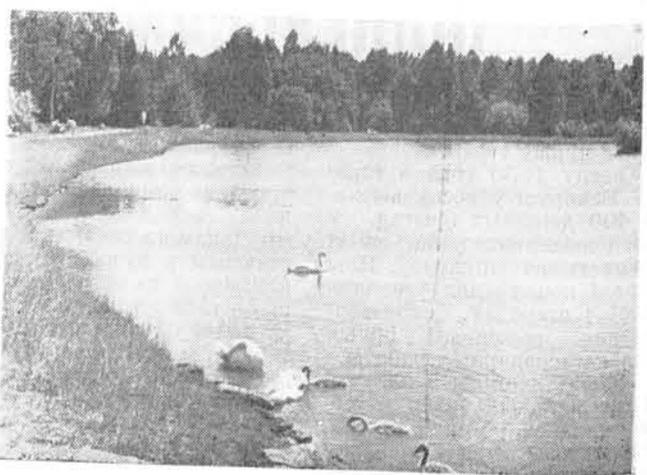
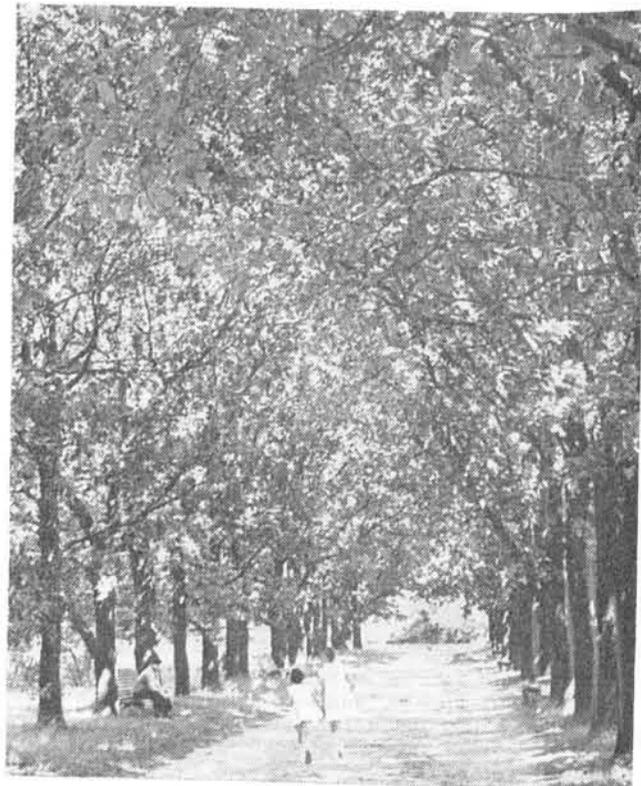
нення з еўрапейскай «цывілізацыяй», са сквапнымі купцамі, якія за бутэльку гарэлкі набылі ад іх розныя каштоўнасці. Са свайго боку, мясцовыя жыхары, якіх Ельскі бясплатна лячыў, вельмі паважалі нашага земляка, называлі яго «добрым белым», дапамагалі яму ў паляванні на акул і чарапах, паўнялі яго калекцыі новымі экзэмплярамі раслін і жывёл.

Прабыўшы ў Гвіяне звыш чатырох год, К. Ельскі пераехаў у Перу, дзе пражыў яшчэ амаль 10 год. Увесь гэты час вучоны падтрымліваў сувязі з еўрапейскімі музеямі, навуковымі арганізацыямі і паасобнымі вучонымі, выконваў іх заказы. Ён бесперапынна працаваў над рознымі вынаходніцтвамі: то адкрываў сакрэты кітайскай чорнай тушы, то ўдасканальваў спосаб захавання засушаных насякомых. У сваіх успамінах Ельскі апісаў звычаі і абрады жыхароў Паўднёвай Амерыкі, якія назіраў у Перу.

У сталым узросце вучоны вярнуўся ў Еўропу, ажаніўся і пасяліўся ў Кракаве. Няўрымслівы даследчык па-ранейшаму поўны розных планаў. Ён піша даследаванне «Аб узаемнай залежнасці геалагічных з'яў», удзельнічае ў экспедыцыях у Брэтань і Далмацыю. За некалькі дзён да смерці, якая наступіла 26 лістапада 1896 года, Ельскі працаваў над падручнікам па заалогіі.

Біяграфія Ельскага не вельмі багата на фантастычныя эпізоды, эфектныя прыгоды. Нягледзячы на тое, што яго шлях пралягаў па экзатычных краінах, ён ні разу не тануў, не трапляў у кіпцюры драпежнага зверу. І ўсё ж жыццё нашага земляка — гэта бесперапынны подзвіг, яркі прыклад штодзённага працэвітага служэння навуцы, чалавецтву. Падарожнік і ўрач, батанік і заолаг, географ і геолог, ён пакінуў прыроднаўства мінулага стагоддзя.

Адам МАЛЬДЗІС.

Цэнтральны батанічны сад Акадэміі навук БССР з'яўляецца буйным навуковым цэнтрам рэспублікі. Асноўныя напрамкі яго работы — інтрадукцыя і акліматызацыя раслін, ахова прыроды. Сад мае багатую калекцыю кветак, кустоў і дрэў, сабраных з усіх кантынентаў. Іх налічваецца тут больш 8 тысяч відаў, у той час як флора нашай рэспублікі складаецца ўсяго з 1 500.
НА ЗДЫМКАХ: дубовая алея; куточак аранжарэі; возера батанічнага саду.

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

РАГАЧОЎ — ГОРАД КУРОРТНЫ

Усе, хто бывае летам у Рагачове, здзіўляюцца яго шматлюднасці. Нямала прыезджых і ў наваколлі горада: на берагах рэк, у цудоўных хвойна-бярозавых лясах. Тут сустрачеш масквічоў і леныградцаў, жыхароў Вільноса і Архангельска, Калінінграда, Мурманска і Варкуты. Гэта адпачынікі, якія аблюбовалі для адпачынку маляўнічыя мясціны ля зліцця Дняпра і Друці.

Рагачоў становіцца курортным месцам. Поблізу горада адкрыты крыніцы лекавых вод. Каля іх разгарнулася будаўніцтва шматпрофільнага бальнеалагічнага санаторыя, першая чарга якога разлічана на 500 ложкаў. На дняпроўскай кручы ўжо ўзвышаецца першы пяціпавярховы будынак — жылы дом для абслугоўваючага персаналу. У галоўным корпусе будзе 8 паверхаў, 275 пакояў, 50 з іх — аднамесныя, астат-

нія — двухмесныя. На самым версе размесціцца салярыі.

Да гэтага корпуса прыбудоваецца незвычайнай формы двухпавярховы блок. У ім будуць лекавыя ванны, басейн з мінеральнай вадой, урачэбныя і працэдурныя кабінеты. Другі паверх адводзіцца пад сталовую, кіназалу, бібліятэку, бильярдную. Санаторый разлічаны на круглагадавую работу.

П. ЛІЗУНОЎ.

ЧАМУ ТАК НАЗВАНА?

(Працяг. Пачатак у №№ 29, 32)

Верацеі — назва некалькіх вёсак у розных частках БССР. У аснове яе — стары тэрмін, які ў наш час ужо не ўжываецца, а раней азначаў сухія ўчасткі пашы сярод балота ці іншых нязручных зямель.

Відзы — гарадскі пасёлак Віцебскай вобласці. Назва паходзіць ад імя жыхароў адной з гістарычных абласцей Латвіі — Відземе. Відзы — людзі з Відземе, з Відзаў.

Волма — рака, прыток Свіслачы. І назва вёсак на гэтых рэках. Усе яны паходзяць ад старога тэрміна, якім абазначалі на паплавах зараснікі лазы, парэчак, волхы.

Вяча — рака, прыток Свіслачы. Большасць даследчыкаў лічыць, што гэта назва балтыйскага паходжання. Але магчыма, што яна звязана з

назвай адной з племянных груп славян — вяцічаў (вяцкая рака).

Герваты — вёска Астравецкага раёна Гродзенскай вобласці. Назва гэта літоўскага паходжання, з першапачатковым сэнсам журавель.

Гомель — горад, абласны цэнтр. Найбольш верагодна сувязь са стараславянскім словам гоміла, што значыць узгорак, магіла. Сучасная форма назвы існуе нядаўна. У гістарычных крыніцах усюды значылася Гомій ці Гом'е.

Гута — назва некалькіх населеных пунктаў на Беларусі. Гутамі называлі ў XVII—XIX стагоддзях металургічныя і шкляныя прадпрыемствы на Беларусі. Гэты ж тэрмін існуе ў польскай, чэшскай, славацкай мовах.

Дукора — вёска Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці. Назва вельмі блізкая да балтыйскага тэрміна дукра, што азначае дачка. Сярод на-

зваў населеных пунктаў ёсць нямала такіх, якія паходзяць ад слоў, што абазначаюць ступень сваяцтва, напрыклад: Бабіна, Дзедавічы, Браткава, Сястронцы, Ятра, Сваткі, Бабінавічы і г. д.

Жабінка, Жабчыцы, Жабічы — блізкія па паходжанню назвы населеных пунктаў на Беларусі. У аснове іх — слова жаба; адны такія назвы паходзяць непасрэдна ад гэтай асновы, другія — прыйшлі ў тапаніміку праз прозвішчы і мянушкі людзей.

Жодзішкі — вёска Смаргонскага раёна Гродзенскай вобласці. Назва паходзіць ад балтыйскага (літоўскага) прозвішча. Прыблізнае першапачатковае значэнне асновы: гаварлівы, пляткар.

(Працяг будзе).

ГУМАР

Амерыканская журналістка спытала Альберта Эйнштэйна: — Якая розніца паміж часам і вечнасцю?

— Мілае дзіця, — дабрадушна адказаў вучоны. — Калі б у мяне быў час, каб растлумачыць вам гэту розніцу, то прайшла б вечнасць, перш чым вы б яе зразумелі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1008